

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Marta Paligová
**Rozvoj životných zručností u žiakov mladšieho
školského veku**

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Michalovce, 2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Marta Paligová

Kontakt na autora: Základná škola Okružná 17, Michalovce
paligovam@gmail.com

Názov OPS/OSO: Rozvoj životných zručností u žiakov mladšieho školského veku

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Zuzana Jabczunová

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

životné zručnosti, Vysoko efektívne učenie/Integrované tematické vyučovanie, celoročný projekt, učebné osnovy, metodika rozvoja životných zručností

Anotácia

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej práce je zameraná na rozvíjanie životných zručností detí mladšieho školského veku. Ponúka dve možnosti rozvíjania životných zručností. Prvou je rozvíjanie životných zručností v celoročnom projekte vo všetkých ročníkoch 1. stupňa základnej školy. Druhou možnosťou je rozvíjanie životných zručností v osobitnom vyučovacom predmete, ktorý má v tejto práci spracované učebné osnovy.

OBSAH

Úvod.....	3
1 Metodika rozvoja životných zručností	5
1.1 Životné zručnosti vo Vysoko efektívnom učení/Integrovanom tematickom vyučovaní	5
1.2 Cyklus rozvoja životných zručností	7
1.3 Metódy rozvíjania životných zručností	8
1.3.1 Kognitívne metódy	8
1.3.2 Zážitkové metódy	8
1.3.3 Skúsenostné metódy	9
1.4 Hodnotenie rozvoja životných zručností	9
1.4.1 Prejavy prvkov zručnosti v správaní	9
1.4.2 Spôsoby hodnotenia životných zručností	10
2 Rozvoj životných zručností v celoročnom projekte	11
2.1 Kratúľkovo – 1. ročník	11
2.1.1 Životná zručnosť Aktívne počúvanie	11
2.1.2 Životná zručnosť Snaha o najlepší osobný výkon.....	12
2.1.3 Životná zručnosť Zodpovednosť	12
2.2 Mravčekovo – 2. ročník.....	13
2.2.1 Životná zručnosť Starostlivosť	13
2.2.2 Životná zručnosť Spolupráca	14
2.2.3 Životná zručnosť Vyrvalosť	15
2.3 Ostrov pokladov – 3. ročník	16
2.3.1 Životná zručnosť Priateľstvo.....	16
2.3.2 Životná zručnosť Sebadôvera.....	16
2.3.3 Životná zručnosť Nápaditosť	17
2.4 Záhady Modrej planéty – 4. ročník	18
2.4.1 Životná zručnosť Organizácia	18
2.4.2 Životná zručnosť Akceptácia	19
2.4.3 Životná zručnosť Trpezlivosť	20
2.5 Praktický čin – Dobruľkina olympiáda	20
3 Vyučovací predmet Rozvoj životných zručností	22
3.1 Učebné osnovy	22
3.1.1 Charakteristika vyučovacieho predmetu	22
3.1.2 Ciele vyučovacieho predmetu	22
3.1.3 Prierezové témy	23
3.1.4 Kľúčové kompetencie	23
3.1.5 Stratégie vyučovania	23
3.1.6 Učebné zdroje	23
3.1.7 Hodnotenie predmetu	24
3.2 Návrh rozdelenia rozvoja životných zručností v jednotlivých ročníkoch	24
Záver.....	27
Zoznam bibliografických zdrojov	28

ÚVOD

V odporúčaní Európskej komisie pre tvorbu kurikula v oblasti kľúčových kompetencií sa vyzdvihuje, že k väčšine objavov a inovácií dochádza v spolupráci tímov ľudí, do popredia sa tak dostávajú komunikačné schopnosti, schopnosť počúvať druhých, preberať role v tíme, riešiť problémy a konflikty a ďalšie (Úradný vestník Európskej únie L349, str.11). Dôležité je rozvíjanie kreativity, kritického myslenia, efektívna práca s informáciami a schopnosť interdisciplinarity (prepájať informácie rôznych oborov), schopnosť abstraktného myslenia a práce so symbolmi(Úradný vestník Európskej únie L349, str.7).

Snahy modernej pedagogiky aktívne smerujú k vytváraniu humanistických teórií týkajúcich sa školskej edukácie, ktoré majú vplyv na realizáciu určitých praktických inovácií tradičného učenia a vyučovanie v školách (Průcha, 2002, s. 137).

A práve tieto možnosti ponúka „Integrované tematické vyučovanie, splňa tieto kritéria a požiadavky. Program ITV možno medzi súčasnými inovačnými a alternatívnymi výchovno-vzdelávacími programami považovať za jeden z najkomplexnejších, čo sa týka rozsahu, oblastí jeho pôsobenia na žiakov. Taktiež ho možno považovať z odbornej stránky za najfundovanejší, najprepracovanejší vzhľadom na obsahovú i metodickú stránku“ (Marušincová, 2001, s.28).

Dôležitou súčasťou programu ITV je prepracovaná výchovná metodika práce so životnými zručnosťami. Prostredníctvom tejto metodiky sa v triede vytvára pozitívna sociálna atmosféra a podporujúce prostredie, ktoré je podmienkou pre efektívne vyučovanie, učenie v súvislostiach. Tento inovačný program, ako aj metodiku rozvoja životných zručností používa autorka práce už niekoľko rokov vo vyučovaní na 1. stupni základnej školy.

Cieľom práce je ponúknuť možnosti rozvíjania životných zručností formou celoročného projektu, ktorý je podrobne spracovaný pre všetky ročníky 1. stupňa. Hlavnou prekážkou pri rozvíjaní životných zručností je často to, že učitelia nemajú priestor, čas a často ani schopnosť a vzdelanie na to, aby vedeli ako rozvíjať sociálne kompetencie Preto je táto možnosť projektového vyučovania pre učiteľov asi najprístupnejšia.

Na druhej strane reforma školstva umožňuje školám začleňovať do svojich školských vzdelávacích programov okrem iného aj nové predmety, ktoré považujú za dôležité pri výchovno-vzdelávacom procese svojich žiakov. Riešením môže byť teda aj vytvorenie nového predmetu, ktorý sa bude zaoberať práve tým, aby sa žiaci naučili skvalitňovať svoj život, vedeli riešiť rôzne situácie, komunikovať, spolupracovať... V tejto práci navrhujem učebné osnovy predmetu, ktoré som nazvala Rozvoj životných zručností a mám s ním už niekoľkoročné skúsenosti.

1 METODIKA ROZVOJA ŽIVOTNÝCH ZRUČNOSTÍ

Dnešná doba umožňuje každému ľahký prístup k množstvu informácií a tak aj deti predškolského veku prichádzajú do školy dostatočne vyzbrojené množstvom informáciami všetkého druhu. Na druhej strane sa však vynára problém, na ktorý pedagógovia pozorujú, čím ďalej tým viac - deti mladšieho školského veku (a nielen tie) nevedia komunikovať, chýba im vytrvalosť, samostatnosť, sú nesústredené. Jednoducho, chýbajú im sociálne zručnosti, ktoré vysoko zaostávajú za ich znalosťami. Takisto sa u nich veľmi výrazne prejavuje vplyv domáceho prostredia, ktoré je nie vždy podnetné - domáce násilie, nezáujem rodičov o deti a školu.

Toto, ale aj súčasné zmeny v spoločnosti kladú nové nároky aj na deti, ktoré v nej žijú. Dostávajú sa do bežných, ale často aj do záťažových situácií, s ktorými sa musia a budú musieť vedieť vysporiadať. Preto je potrebné rozvíjať práve tie zručnosti detí, ktoré pomáhajú človeku efektívne zvládať bežné aj záťažové životné situácie – životné zručnosti, ktoré prispievajú k skvalitneniu jeho života.

Učítelia a vychovávatelia trávajú s deťmi v škole viac než polovicu dňa, čo má veľký vplyv na ich výchovu a vzdelávanie. Práve to je potrebné využiť a rozvíjať životné zručnosti detí od prvých chvíľ ich školského života. Životné zručnosti okrem toho, že zvyšujú školskú úspešnosť žiakov, sú dôležitým nástrojom pre vytváranie spolupracujúceho spoločenstva a pocitu spolupatričnosti ku skupine, formujú sociálne vzťahy a rozvíjajú charakterovú zložku osobnosti.

1.1 Životné zručnosti vo Vysoko efektívnom učení/Integrovanom tematickom vyučovaní

Metodika rozvoja životných zručností je súčasťou Vysoko efektívneho učenia/Integrovaného tematického vyučovania (ďalej VEU/ITV).

Edukačný model, odborne na Slovensku garantovaný Asociáciou S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku, bol úspešne experimentálne overený Štátnym pedagogickým ústavom. Edukačný model ITV reaguje na požiadavky na vzdelávanie súčasnosti i budúcnosti. Model ITV sa zakladá na troch vzájomne prepojených, vzájomne závislých princípoch. Prvý princíp – výskum ľudskeho mozgu – poznatky o učení.

Druhý princíp – postupy učiteľa alebo schopnosť viesť učenie v triede.

Tretí princíp – rozvoj kurikula.

Integrované tematické vyučovanie je prienikom všetkých troch oblastí, je spôsobom vytvárania „mozgovokompatibilného“ učebného prostredia pre žiakov i učiteľov. Je založené na zjednocujúcej celoročnej téme a jej rozvetvení, do ktorej je zakomponovaný celý obsah a zručnosti tvoriace náplň výchovno-vzdelávacieho procesu. Téma funguje ako kostra na zorganizovanie myšlienok, materiálov a činností pre učiteľa aj žiaka (Kovaliková, 1996, s.34). Učenie je charakteristické celosťou, interdisciplinárnym prístupom, objavnosťou a prepojením s každodenným životom. Éra, v ktorej úroveň vzdelania a odbornosti bola trvalou zárukou úspechu, je už minulosťou a v súčasnosti nastala zásadná zmena. Začíname si uvedomovať a chápať skutočnosť, že k dosiahnutiu úspechu nestačia len intelektuálne schopnosti a odborné vedomosti, ale je k tomu treba viac. Do popredia sa dostávajú také kvality, ako sú húževnatosť, iniciatíva, optimizmus, prispôsobivosť... (Gajdošová, 2006, s.34). Žijeme v sociálnom svete, napriek tomu je málo dokladov o tom, že by väčšina z nás vedela analyzovať sociálnu skúsenosť a zlepšovať svoje sociálne zručnosti. Nie je ani veľa dokladov o tom, že by sa nás formálne vzdelanie snažilo naučiť, ako na to. V ideálnom prípade by mali byť školy miestom, kde si učítelia a žiaci veľmi dobre uvedomujú, čo sa v každom okamihu sociálnej interakcie deje a pozorne vnímajú, ako táto interakcia prispieva k tomu, aké názory si jednotlivci vytvárajú o sebe a o druhých (Fontana, 2003, s. 277).

VEU/ITV považuje tento jav za jeden z kľúčových a má podrobne spracovanú metodiku rozvoja životných zručností.

Životné zručnosti sú tie zručnosti, ktoré pomáhajú človeku efektívne zvládať bežné aj záťažové životné situácie a prispievajú k skvalitneniu jeho života (Bednařík, 2004, s. 26).

Metodika VEU/ITV rozdeľuje životné zručnosti do troch skupín podľa sociálnych úrovní, ktoré zasahujú:

1. intrapersonálne životné zručnosti (osobná úroveň) – sú to zručnosti súvisiace so vzťahovaním sa k sebe
2. interpersonálne životné zručnosti (medzil'udská úroveň) – sú to zručnosti súvisiace so vzťahovaním sa k jednotlivým osobám a komunikáciou s nimi
3. komunitné životné zručnosti (spoločenská, občianska, komunitná úroveň) – sem môžeme zaradiť zručnosti a vedomosti potrebné k aktívnemu občianskemu fungovaniu, k plnohodnotnému životu v komunite

V tejto práci sa budeme venovať prvým dvom skupinám vzhľadom na cieľovú skupinu a postupnosť osvojovania si životných zručností. Životné zručnosti spoločne s celoživotnými pravidlami dokresľujú, ktoré aspekty správania je potrebné u detí rozvíjať, aby ich pracovné spoločenstvo malo atmosféru podporujúcu učenie. Tvoria otvorený systém, ktorý je priebežne dotváraný podľa potrieb. Patria medzi ne:

- flexibilita – mať schopnosť meniť plány podľa potreby – „Viem nájsť nové, lepšie riešenie v zmenenej situácii.“
- iniciatíva – vedieť urobiť prvý krok – „Dokážem začať. Urobím to teraz.“
- integrita – byť poctivý, úprimný a mať morálne pravidlá – „Stojím si za slovom.“, „Neklamem.“
- komunikácia – povedať, čo si myslím a počúvať iných – „Viem citlivo povedať, čo si myslím. Viem ťa vypočuť a chcem ti porozumieť.“
- ohľaduplnosť – mať ohľad na iných – „Záleží mi na tebe, na to čo chceš a ako sa cítiš.“
- organizácia – vedieť si veci naplánovať, usporiadať a realizovať – „Premyslím si čo budem robiť a potom to spravím.“
- participácia – chcieť sa zúčastňovať na dianí okolo seba a byť ochotný pracovať – „Rád sa na tom zúčastním a niečo urobím.“
- priateľstvo – vedieť si vybrať a udržať priateľa pomocou vzájomnej dôvery a starostlivosti – „Môžeš sa na mňa spoľahnúť, keď to budeš potrebovať. Pomôžem ti ako len budem môcť.“
- riešenie problémov – vedieť odhadnúť, čo dokážem a potom to použiť – „Dokážem vyriešiť problém sám a ak na to nestačím, vyhľadám pomoc iných.“
- sebadôvera – byť presvedčený, že dokážem niečo zmysluplné urobiť – „Som schopný, mám na to.“
- spolupráca – dokázať pracovať spoločne s inými – „Viem spoločne s ďalšími niečo urobiť.“
- starostlivosť – všimnúť si, čo potrebujú iní ľudia a vedieť im poskytnúť pomoc – „Môžem ti nejako pomôcť?“
- trpezlivosť – vedieť počkať, či vytrvať pri činnosti, ak vyžaduje určitý čas – „Dokážem počkať, dokážem dlhšie pracovať.“
- snaha – vedieť usilovne pracovať a byť ochotný urobiť čo najviac a čo najlepšie dokážem – „Viem podať svoj najlepší výkon.“
- vytrvalosť – vedieť dokončiť, čo som začal – „Dokážem vytrvať vo svojej práci, až kým nie je dokončená.“
- zdravý rozum – hľadať správne rozhodnutia, mať schopnosť vybrať si to najlepšie z viacerých alternatív – „Dokážem si vybrať tak, aby to bolo pre mňa aj ostatných čo najlepšie.“

- zmysel pre humor – rád sa smiať a byť vtipný bez zraňovania iných – „Rád sa bavím a smejem, ale nie na úkor iných.“
- zodpovednosť – byť zodpovedný dôveryhodný – „Môžeš sa na mňa spoľahnúť. Spravím, čo som sľúbil. Môžeš so mnou počítať.“
- zvedavosť – mať radosť z poznávania vecí – „Ako to vlastne je? Ako to funguje? Prečo je to tak? Môžeš mi o tom povedať viac?“
- odvaha – konať v súlade so svojim presvedčením – „Konám podľa toho, čo cítim a zvažujem riziká.“
- nápaditosť – riešiť problémy s použitím dostupných zdrojov – „Hľadám nové riešenia a vytváram nové produkty.“
- hrdosť – prežívať zadosťučinenie za svoj najlepší výkon – „Som hrdý na to, čo to dokážem.“
- akceptácia – prijímať odlišnosti – „Inakosť neposudzujem ako lepšiu či horšiu. Každý sme originálni, môžeme sa navzájom obohatiť.“

Celoživotné pravidlá tvorí päť dôležitých mravných noriem správania. Pravidlá sa zavádzajú postupne. Účinné je vyvodiť ich hneď počas prvých dní strávených v škole, potom sa im dostatočne dlhý čas venovať (štyri až päť týždňov) a dôsledne ich v triede uplatňovať.

VEU/ITV používa nasledujúce celoživotné pravidlá:

- dôveryhodnosť – správam sa tak, aby mi mohli iní dôverovať – som spravodlivý k sebe aj ostatným, dodržiavam sľub, nereagujem nečakanými emocionálnymi výbuchmi...
- pravdivosť – správam sa otvorene, pravdivo...
- aktívne počúvanie – ak sa niekto so mnou rozpráva, naozaj ho počúvam a snažím sa mu porozumieť...
- úcta (nevysmievanie sa) – nevyvyšujem sa nad druhých, neponižujem ich, nesprávam sa násilne, neublížujem...
- najlepší osobný výkon – snažím sa tak, aby som bol v momentálnej situácii najlepší ako práve viem.

1.2 Cyklus rozvoja životných zručností

Ucelené a systematické učenie sa životným zručnostiam zvyšuje efektivitu a kvalitu učenia a predpoklad ich úspešného používania, tak v triede, ako aj v bežnom živote detí. Uvádzajú sa štyri kroky:

1. Definovanie problému a výber životnej zručnosti – priamo súvisí s pozorovaním správania detí v rôznych situáciách. Je potrebné uvedomiť si, pomenovať a presnejšie vymedziť, čo chceme u detí zmeniť:
 - vymedziť problém cez prejavy správania
 - vybrať si kľúčovú životnú zručnosť
 - analyzovať životnú zručnosť
2. Zavedenie životnej zručnosti:
 - vysvetliť a zjednotiť chápanie vybranej životnej zručnosti
 - rozdeliť vybranú životnú zručnosť na jednotlivé prejavy správania
 - porovnať výhody používania a negatívne dôsledky nedostatočného používania danej životnej zručnosti
 - cieľavedome zamieravať pozornosť na vybranú životnú zručnosť
3. Metódy rozvíjania životných zručností:
 - výber vhodnej aktivity rozvíjajúcej konkrétnu životnú zručnosť
 - nácvik vybranej životnej zručnosti alebo jej zložky s deťmi

- nácvik používania životnej zručnosti v prostredí mimo skupiny, bez priameho dohľadu dospelého
 - samostatné používanie životnej zručnosti v reálnom živote
4. Vyhodnotenie úspešnosti osvojenia si životnej zručnosti
- hodnotenie dosiahnutej úrovne životných zručností
 - pretrvávajúce problematické prejavy správania detí
 - posúdenie vhodnosti vybraných metód a aktivít
 - zistenie ďalších dôležitých životných zručností

1.3 Metódy rozvíjania životných zručností

Situácia učenia je každá situácia, z ktorej sa deti môžu niečo nové naučiť. Situácie sa stávajú situáciami učenia, ak ich použijeme na zámerné učenie:

1. Organizované aktivity v bezpečnom prostredí – V týchto aktivitách sú dané pravidlá tak, aby ich deti zvládli, niekedy je k nim aj návod, akú zručnosť je treba využívať.
2. Úloha a roly v bezpečnom prostredí – Po prevzatí zodpovednosti, dieťa vie, čo môže a čo nemôže robiť. Napriek tomu delegovaná úloha či rola vždy vyžaduje istú improvizáciu, adekvátne reagovanie na prirodzené okolnosti a používanie rôznorodých činností.
3. Spontánne situácie v bezpečnom prostredí – Tieto situácie sa týkajú riešenia vzniknutých konfliktov medzi účastníkmi alebo situácie, kedy treba pomôcť iným. Patria sem aj bežné situácie, ktoré sú prirodzenou súčasťou životných okolností. Situácie učenia z tejto kategórie sú ale ešte stále pod dohľadom učiteľa.
4. Nácvik zručnosti v reálnom živote – Ak majú deti už niektoré zručnosti dobre zvládnuté, je možné im zadávať úlohy, ktoré plnia v reálnom prostredí a bez dohľadu dospelých.
5. Používanie zručností v reálnom živote – Dieťa začína naučené zručnosti prirodzene a aktívne používať a je si toho vedomé. (Bednařík, 2004, s. 64, 65).

1.3.1 Kognitívne metódy

Medzi kognitívne metódy patria tie aktivity, ktoré primárne iniciujú kognitívne procesy. Tieto metódy obvykle poskytujú účastníkovi informácie sprostredkované, výkladom inej osoby, prostredníctvom textov, alebo inými médiami.

Pri učení týmito metódami je vhodné uvažovať, ako môžeme členov skupiny a ich možné interakcie využiť pre podporenie kognitívnych procesov.

1.3.2 Zážitkové metódy

Zážitkové metódy sú charakteristické tým, že účastníci majú priamy zážitok z realizácie praktickej činnosti. Aktivity sú obvyklé hravé a hra strháva účastníkov k silným zážitkom, prostredníctvom ktorých sa spontánne učia. Zážitkové metódy môžeme rozdeliť do troch skupín:

1. Zážitkové aktivity – skupina aktivít postavená na hre, na súťaživosti, prekonávaní reálnych prekážok
2. Aktivity využívajúce umenie – patria sem všetky aktivity, pri ktorých účastníci tvoria alebo konzumujú umenie.
3. Športové aktivity – sú všetky tradičné aj netradičné hry so štandardnými pravidlami, kde účastníci individuálne alebo kolektívne súťažia s cieľom podať maximálny výkon, zvíťaziť nad ostatnými, nad prekážkou alebo nad sebou samým.

1.3.3 Skúsenostné metódy

Je to tretia kategória aktivít, ktoré vo svojej podstate vyžadujú od účastníka nielen emocionálnu investíciu, ale aj vedomé kognitívne spracovávanie diania a kontrolu správania počas celej aktivity.

Medzi skúsenostné metódy patria:

- učenie sa v praxi
- hranie rolí
- simulácie
- experimentovanie s okolím
- samoučiace sa skupiny
- diskusie

1.4 Hodnotenie rozvoja životných zručností

Pri hodnotení rozvoja životných zručností musíme:

1. Zadefinovať životnú zručnosť
2. Pomenovať prvky prejavov zručnosti v správaní
3. Vybrať spôsob hodnotenia životnej zručnosti
4. Urobiť hodnotenie rozvoja životných zručností

1.4.1 Prejavy prvkov zručnosti v správaní

Tabuľka 1 Prejavy prvkov zručnosti v správaní

Prejav	Pozorovateľná zmena rozvoja zručnosti
Zručnosť v naučenej technike – teda cieľné správanie s konkrétnymi prvkami, konanie a komunikovanie zámerným spôsobom, využívanie techník a postupov typických pre danú zručnosť.	Dieťa začína využívať techniky danej zručnosti, mechanický spôsob hrania zručnosti sa začína zvnútorňovať a dieťa začína zručnosť používať prirodzene. Prvkov zručnosti je na začiatku iba niekoľko, ale časom ich pribúda a lebo sa zvyšuje frekvencia použitia danej zručnosti.
Postoj – relatívne trvalé pozitívne alebo negatívne reagovanie voči niečomu, niekomu...	Prejavuje sa ako pripravenosť konať nejakým spôsobom, hovoriť o veciach s istým postojom. Dieťa identifikuje u druhých danú zručnosť a vie ju oceniť, oceňuje druhých, ak sa správajú korektne.
Výkon – je splnenie úlohy, uvedomé dodržiavanie pravidiel správania a lebo inštrukcií, schopnosť vytrvať v nejakom správaní pokiaľ je to potrebné.	Dieťa splnilo úlohu samostatne alebo v efektívnej spolupráci s ostatnými, zvládlo ju v kratšom čase, tvorivo.
Vedomosti – prejavujú sa v porozumení	Vie definovať svojimi slovami zručnosť, vie

danej zručnosti, v poznaní jej prvkov, jej prejavov. Dieťa vie, v ktorých situáciách sa zručnosť používa, rozumie pravidlám správania a dôvodom, prečo je dobré ich dodržiavať. Vie danú zručnosť identifikovať u seba alebo u druhých, vie ju pomenovať a definovať.	povedať, v akých situáciách sa využíva, vie povedať, v ktorej situácii sa aké zručnosti hodia použiť, vie pomenovať jednotlivé prvky správania danej zručnosti, jednoznačnejšie a zmysluplnejšie formuluje význam a situácie používania danej zručnosti.
---	--

1.4.2 Spôsoby hodnotenia životných zručností

Metódy hodnotenia:

1. Pozorovanie – pozorovanie viacerých zručností naraz a pozorovanie jednej zručnosti.

Pozorovanie je metóda, pri ktorej je pozorovaný hodnotený počas nejakej činnosti a pozorovateľ zapisuje pozorované údaje a tie potom vyhodnocuje.

2. Plnenie úloh a rolí – praktické činy

Ďalší spôsob, ako hodnotiť úroveň rozvoja zručností, je nechať deti plniť jednoduché úlohy, ktoré vyžadujú pri ich realizácii istú úroveň zručnosti. Takisto môžeme deti sledovať ako pracujú v špecifických rolách v skupine, v ich prirodzenom prostredí.

3. Reflexívne diskusie a individuálne rozhovory

Diskusie účastníkov programu o skončení aktivít sú efektívnym spôsobom na verbalizovanie zážitkov z nich, na kognitívne spracovanie zážitku a vyhodnotenie zručností použitých pri aktivite. Diskusie sa robia priebežne počas aktivít alebo hneď po aktivite.

4. Doplnkové metódy – vizuálne, neverbálne a písomné metódy, dotazníky

Tieto metódy nám pomáhajú dokresliť hodnotenie z predchádzajúcich metód, ale sami o sebe nestačia.

5. Sebahodnotenie

Pri sebahodnotení dostane dieťa do rúk hárok s otázkami, na ktoré si samo odpovedá. Otázky sa môžu týkať rôznych aspektov správania a používania životných zručností. Takýto sebahodnotiaci hárok je zároveň aj návodom – navádza dieťa na správanie, ktoré chceme, aby používalo.

2 ROZVOJ ŽIVOTNÝCH ZRUČNOSTÍ V CELOROČNOM PROJEKTE

Obsahom projektu, ktorý má názov „Víla Dobruľka“ je rozvíjanie životných zručností žiakov mladšieho školského veku, ktorý sa aplikuje priamo do vyučovacieho procesu, vo všetkých ročníkoch 1. stupňa základnej školy.

Hlavný cieľ projektu:

Cielene rozvíjať životné zručnosti u žiakov mladšieho školského veku priamo vo vyučovacom procese:

1. ročník – aktívne počúvanie, najlepší osobný výkon, zodpovednosť
2. ročník – starostlivosť, spolupráca, vytrvalosť
3. ročník – priateľstvo, sebadôvera, nápaditosť
4. ročník – akceptácia, organizácia, trpezlivosť

V každom ročníku vyhlási dobrá víla Dobruľka jednu tému, ktorá zahŕňa aktivity na rozvoj životných zručností. V prvom ročníku sa triedy premenia na Kratul'kovo, druháci sa ocitnú v Mravčekove, tretiaci sa plavia na Ostrov pokladov, štvrtáci objavujú Záhady modrej planéty.

2.1 Kratul'kovo – 1. ročník

Motív: Prvácka trieda sa premení na krajinu múdrych škriatkov Kratul'kov. Víla Dobruľka blúdi ich krajinou a zistí, že Kratul'kovia potrebujú jej pomoc. Víla sa rozhodne zostať, pomáhať a radiť.

2.1.1 Životná zručnosť Aktívne počúvanie

Zavádzanie ŽZ : október

Motivácia: na základe vymysleného príbehu o popletenom škriatkoví vysvetliť dôležitosť ŽZ.

Príbeh: Víla učí škriatka Nepočúvajka pozorne počúvať - spozoruje, že škriatok poplietol, čo sa len dalo, spôsobil veľa nejasností a problémov. Je z toho smutný. Dobruľka mu chce pomôcť všetko napraviť.

Aktivity:

Hranie rolí - poukázať na význam všetkých povolání a funkcií dospelých ľudí v škole

Dramatizácia - zahrať a hádať jednotlivé povolania s použitím jednej ŽZ

Rozvíjanie ŽZ

Metódy: didaktická hra, skupinová práca, samostatná práca, výtvarné činnosti, diskusia, zážitkové aktivity

Aktivita: Ako sa škriatok Nepočúvajko stratil

Prváci sa vyberú hľadať strateného Nepočúvajka, ktorý má zistiť, čo bude na obed v kratul'kovskej jedálni. Cestou stretnú dôležitých dospelých a musia si zapamätať ich mená, aby mohli zachrániť Nepočúvajka, lebo zistili, že Nepočúvajka zakliala zlá upratovačka, ktorú si Nepočúvajko pomýlil s kuchárkou. Ujo školník im prezradí, že ak na upratovačku zakričia meno pána riaditeľa, ona sa zľakne a Nepočúvajka prepustí.

Predmet: Prírodoveda

Téma: Okolie školy

Mesiac: Október

Aktivita: Ako sa škriatok Nepočúvajko prejedol

Pripraviť z daného ovocia a zeleniny, ovocný a zeleninový šalát (minipraktický čin). Zloženie šalátov bude v tajnej správe, ktorú si má zapamätať Nepočúvajko. Ten to všetko popletie a urobí len jeden šalát, kde pomieša všetko dokopy. Žiaci to majú napraviť tak, aby mohli pohostiť svojich spolužiakov z druhej triedy.

Predmet: Prírodoveda

Téma: Človek

Mesiac: November

Aktivita: Nepočúvajko a nahnevané zvieratká

Tento krát má Nepočúvajko pripraviť jedálny lístok pre zvieratká v Kratul'kove. Pani učiteľka prečíta žiakom pre aké zvieratká má byť jedálny lístok pripravený, ale Nepočúvajko pripraví jedálny lístok, kde sú úplne iné zvieratká a ešte aj popletie jedlá. Žiaci majú vytvoriť veľký plagát – obrázky zvierat a ich potravu (minipraktický čin).

Predmet: Prírodoveda

Téma: Živočíchy

Mesiac: November

2.1.2 Životná zručnosť Snaha o najlepší osobný výkon

Zavádzanie ŽZ : január

Motivácia: Víla a škriatkovia sa tešia z dobre vykonanej práce a z toho, že sa v krajine už nič nepletie. Víla chce navštíviť školu v Kratul'kove a tak ju Kratul'kovia zavedú k prvákovi.

Aktivity:

výtvarné činnosti – výstavka prác

zážitkové aktivity – exkurzia u zubára, tvorba zošita o umývaní zubkov

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Zázračná písanka

V Kratul'kove vyhlásili súťaž o Rad Zázračnej písanky. Škriatok Snaživý rozdáva ocenenia za každú stranu v písanke, pri písaní ktorej sa žiaci snažili a kto získa najviac ocenení dostane Rad zázračnej písanky.

Metódy: rozhovor, samostatná práca

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Téma: Písanie

Mesiac: Priebežne, počas celého školského roka

Aktivita: Zázračný zubok

Kratul'ko Snaživko má prichystaný pre prvákov Rad zlatého zubka. Kto ho chce získať musí si každé ráno a večer umývať čo najlepšie tri minúty zubky. Rodičia musia do zubkového zápisníčka zapisovať každé ráno a večer čas umývania.

Metódy: Zážitkové aktivity

Predmet: Prírodoveda

Téma: Človek

Mesiac: Február, marec

2.1.3 Životná zručnosť Zodpovednosť

Zavádzanie ŽZ : apríl

Motivácia: Dobruľka spozoruje neporiadok v taške škriatka Poriadnika, ale aj u ostatných. Rozhodne sa pomôcť škriatkom aj teraz.

Aktivity:

Hranie rolí: rozdelenie úloh a služieb v škole

Skupinová práca: vymyslieť a zostrojiť z odpadového materiálu hlavu Hliníkožrúta.

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Službičky

Kratuľko Poriadnik dozerá v Kratuľkove na poriadok. Každý Kratuľko má na zodpovednosť niečo iné. Žiaci si určujú služby v triede – kastelán, knihovník, svetlonos, pomôckár, udobrovač, kvetinár... Pri službách sa striedajú, služby sa na konci týždňa vyhodnotia.

Metódy: zážitkové aktivity, rozhovor, sebahodnotenie

Predmet: počas celého vyučovania

Mesiac: priebežne po zavedení životnej zručnosti

Aktivita: Naj prvácka taška

Rodičia budú do špeciálnych zošitkov zapisovať žiakom, ako si pripravovali veci na vyučovanie. Kratuľko Poriadnik vyhodnotí Naj školskú tašku na konci mesiaca.

Metódy: zážitkové aktivity, rozhovor

Predmet: činnosť v reálnej situácii

Mesiac: máj

Aktivita: Návšteva Hliníkožrúta v Kratuľkove

Do Kratuľkova zavítal Hliníkožrút, ktorý sa postará o to, aby sa v krajine nepovaľovala jeho potrava-hliník. Pretože je stále hladný, prváci oznámia všetkým obyvateľom Kratuľkova, aby ho krmili – zber hliníka. Pomáhať im pri tom budú aj rodičia a starí rodičia.

Metódy: zážitkové aktivity, výtvarné činnosti (zostrojenie Hliníkožrúta z odpadového materiálu).

Predmet: priebežne

Mesiac: máj, jún

2.2 Mravčekovo – 2. ročník

Motív: Dobruľka sa stratí v Mravčekove, veľmi sa jej tam však zapáči a rozhodne sa, že nejaký čas tu pobudne.

2.2.1 Životná zručnosť Starostlivosť

Zavádzanie ŽZ: október

Motivácia: Dobruľka zistí, že mravčekovia sa nevedia o svoje mravenisko starať, majú všade neporiadok, kvety v záhradkách a izbičkách sú zvädnuté, domáce zvieratká špinavé a tak sa rozhodne, že im v tom pomôže.

Aktivity:

Spoločné čítanie rozprávok z knihy Mravce sa nedajú - na základe príbehu vysvetlenie ŽZ

Hranie rolí: Starostlivý Ferdo a mravec Hundroš, ktorý sa o nič nestará (poukázať na výhody a nevýhody používania životnej zručnosti)

Leporelo: Každá skupina si vyberie jeden prejav ŽZ a nakreslí ho. Z obrázkov sa vytvorí leporelo.

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Kniha upratovania

V tejto aktivite žiaci majú na starosti upratovanie vo svojej izbičke, alebo svojom pracovnom kútiku doma. Úlohou žiakov je popri upratovaní aj separovať odpad a starý papier odkladať a priniesť do školy. Rodičia zapisujú dátum a ako je upratané, do Knihy upratovania. Zároveň si žiaci podelia služby v triede a budú mať na starosti poriadok v triede a šatni.

Metódy: zážitkové učenie, rozhovor, skupinová práca

Predmet: Prírodoveda

Téma: Ochrana prírody

Mesiac: Október

Aktivita: Záhradníci

Žiaci sa rozdelia do skupín a každá bude mať na starosti pridelené izbové rastliny v triede (minipraktický čin).

Metódy: praktické činnosti, rozhovor, skupinová práca, biologický experiment

Predmet: Prírodoveda

Téma: Rastliny

Mesiac: Priebežne počas celého školského roka

Aktivita: Chovatelia

Za zber papiera, ktorý žiaci zbierali pri upratovaní sa kúpia do triedy malé zvieratka podľa výberu detí (morča, škrečok, zajačik, korytnačka...). Každá skupina si bude môcť vybrať svoje zvieratko a bude sa oňho starať (minipraktický čin).

Metódy: praktické činnosti, rozhovor, skupinová práca

Predmet: Prírodoveda

Téma: Živočíchy

Mesiac: Priebežne počas celého školského roka

2.2.2 Životná zručnosť Spolupráca

Zavádzanie ŽZ: január

Motivácia: Mravčia kráľovná chce poďakovať Dobruľke za to, že urobila poriadok v jej krajine. Pozýva ju na slávnostnú večeru, kde Dobruľke postupne predstaví dôležitých mravcov v Mravčekom.

Aktivity:

Dramatizácia slávnostnej večere u mravčej kráľovny.

Braimstoring: prejavy spolupráce – napísať ich na kartičky

Skupinová práca: vyrobiť spoločný plagát prejavov

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Rodina jej veličenstva

Spolu s rodičmi a starými rodičmi má každý žiak urobiť rodokmeň svojej rodiny (minipraktický čin).

Metódy: Výtvarné činnosti, rozhovor

Predmet: Prírodoveda

Téma: Čas

Mesiac: marec

Aktivita: Najvážnejší mravci

Kráľovná predstavuje Dobruľke:

- stavbárov: žiaci vytvoria stavbárske skupiny, ktoré majú za úlohu vybudovať pre Mravčekovo detské ihrisko-modelovanie z hliny a kartónové obaly (minipraktický čin).
- hasičov: beseda s požiarnikom – bez spolupráce to nejde.
- pekárov: spoločne upečieme chlieb, pričom každá skupina má inú úlohu (minipraktický čin).

Metódy: Výtvarné činnosti, spolupráca, rozhovor, zážitkové aktivity

Predmet: Vlastiveda

Téma: Kraj, kde žijem

Mesiac: Apríl

2.2.3 Životná zručnosť Vyrvalosť

Zavádzanie ŽZ: apríl

Motivácia: Mravčekovia usilovne a vyrvalo trénujú na olympiádu, ktorá je veľkým sviatkom v Mravčkove. Ale ani Dobruľka nezaháľa. Kráľovná jej totiž zadá úlohu, aby našla vhodné miesto, pre tak dôležitú udalosť. Všetko si zakresľuje a kráľovná si potom na základe nákresov vyberie to najvhodnejšie miesto na olympiádu.

Aktivity:

Skupinová práca: vymyslieť definíciu ŽZ a napísať ju - urobiť nástenku.

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Pri rybníku?

Žiaci pôjdu na exkurziu– Chránené vtáacie územie Senné rybníky. Budú sa tam pozorovať chránene druhy vodných vtákov. Žiaci musia byť vyrvalí pri pozorovaní ďalekohľadmi. Zakreslia prostredie, v ktorom žijú vodní vtáci.

Metódy: Zážitkové aktivity, pozorovanie

Predmet: Prírodoveda

Téma: Živočíchy

Mesiac: Máj

Aktivita: U včielky Maji?

Dobruľka skúma a hľadá ďalšie miesto vhodné na olympiádu. Po rybníku prichádza na rad lúka, kde žije včielka Maja. Žiaci zakresľujú prirodzené prostredie, kde žije včela.

Metódy: pozorovanie, výtvarné činnosti

Predmet: Prírodoveda

Téma: Živočíchy

Mesiac: Máj

Aktivita: Pri bielej breze?

Tento krát žiaci skúmajú miesto, kde je veľa listnatých stromov. Na veľký plagát majú zakresliť všetky stromy, ktoré rastú v okolí bielej brezy a pomocou literatúry zistiť ich názov.

Metódy: Pozorovanie, výtvarné činnosti

Predmet: Prírodoveda

Téma: Rastliny

Mesiac: Jún

Aktivita: Už sa to blíži

Kráľovná vyberie na olympiádu miesto pri Bielej breze. Mravčekovia sa nemôžu dočkať,

lebo dlho trénovali a chystali sa na tento významný deň. Ono to totiž nie je taká obyčajná olympiáda. Jej program si mravčekovia pripravujú sami. Prichystajú pozvánky pre rodičov, aj veľké plagáty s programom olympiády. Na olympiádu pôjdu osobne pozvať aj hostí: pána riaditeľa, pani zástupkyňu, všetky pani učiteľky, prvákov z Kratul'kova, pána školníka...

Metódy: výtvarné činnosti, samostatná práca, skupinová práca

Predmet: Výtvarná výchova

Téma: Tvorba pozvánky

Mesiac: Jún

2.3 Ostrov pokladov – 3. ročník

Motív: Dobruľka sa vydáva na ďalekú cestu po mori. Jej loď sa však stratí a tretiaci sa ju vyberú hľadať.

2.3.1 Životná zručnosť Priateľstvo

Zavádzanie ŽZ: október

Motivácia: Žiaci dostávajú správu od piráta Drevená noha, že ak chcú nájsť Dobruľku, musia splniť jeho úlohy.

Aktivity:

Rozhovor o priateľoch

Plagát - vlastnosti dobrého kamaráta

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: My sme malí námorníci

Žiaci si vytvoria námornícke posádky na základe priateľských vzťahov. Vymyslia si názov svojej lode, pozdrav. Vyrobia si svoju vlajku.

Metódy: skupinová práca, výtvarné činnosti, dramatizácia

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra, výtvarná výchova

Téma: Sloh

Mesiac: November

Aktivita: Ostrov priateľstva

Piráta Drevená noha námorníkov posielala na prvú plavbu – na ostrov priateľstva. Ich úlohou je písať lodné denníky, do ktorých má každý napísať meno svojho kamaráta, jeho vlastnosti a nakresliť jeho obrázok. Denník putuje od jedného námorníka k druhému a každý má na splnenie svojej úlohy tri dni.

Predmet: Slovenský jazyk a literatúra

Téma: Môj kamarát

Mesiac: December

Aktivita: Lodná oslava priateľstva

Na lodnú oslavu pozvajú žiaci svojich rodičov a najlepších kamarátov. Prečítajú a ukážu im lodné denníky a pripravujú spolu s nimi náramky priateľstva.

Predmet: Oslava učenia-akcia mimo vyučovania

Mesiac: December

2.3.2 Životná zručnosť Sebadôvera

Zavádzanie ŽZ: Január

Motivácia: Námorníkovi čaká Ostrov žralokov. Pirát Drevená noha pošle námorníkovi správu, že vie kde je víla Dobruľka, ale že im ju vydá až keď splnia skúšku odvahy.

Aktivity:

Rozhovor – čoho sa najviac bojím?

Plagát – skupiny vytvoria plagát, kde budú písať slová, ktoré súvisia s odvahou.

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Osobná vlajka

Prvá úloha od piráta Drevená noha: každý námorník si musí vytvoriť osobnú vlajku dobrých vlastností, ktorú vyvesí na lodi (v triede).

Metódy: Výtvarné činnosti, rozhovor

Predmet: Výtvarná výchova

Téma:

Mesiac: Február

Aktivita: Správa vo fľaši

Každá posádka dostane správu vo fľaši, ktorú poslala víla Dobruľka. Námorníci sa musia dohodnúť na tom, ktoré pravidlo slušného správania v triede sa najviac porušuje a vypracovať postup, ako jeho porušovanie odstrániť. Dokážu zvládnuť túto náročnú úlohu?

Metódy: Skupinová práca, rozhovor

Predmet: Slovenský jazyk

Téma: Tvorba postupu-sloh

Mesiac: Marec

Aktivita: Slávnosť žraločích zubov

Na slávnosť môžu prísť aj rodičia, ale ich vstupenkou je mapa dobrých vlastností ich detí. Námorníci im za to ukážu, ako sa vysporiadali s úlohami piráta Drevená noha. Na slávnosti im pirát oznámi, že vílu im odovzdá, ale musia ju doviezť domov na zámok a to nebude také ľahké.

Predmet: Mimo vyučovania – akcia s rodičmi

Mesiac: Marec

2.3.3 Životná zručnosť Nápaditosť

Zavádzanie ŽZ: Apríl

Motivácia: Cestou naspäť domov je víla Dobruľka veľmi unavená, hladná, smutná a námorníci musia urobiť všetko preto, aby sa víla cítila na ich lodi čo najlepšie.

Aktivity:

Didaktická hra – Dokonči vetu!

Vytvoriť kresbu Ostrov snov.

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Stroskotanci

Plavba domov trvá veľmi dlho a námorníkovi sa minuli zásoby vody a potravy. Zastihne ich búrka a stroskotajú. Musia sa vylodiť na neobývanom ostrove a vytvoriť plán ako prežiť a zachrániť sa. Plán zapíšu do knihy záchrany, ale v každej knihe musí byť 8 vybraných slov.

Metódy: problémová úloha, skupinová práca
Predmet: Slovenský jazyk a literatúra
Téma: Vybrané slová
Mesiac: Máj

Aktivita: Slávny návrat

Knihy záchrany pomôžu námorníkom zachrániť sa a cestou domov natrafia na Ostrov pokladov. Tu ich čaká posledná úloha od piráta Drevená noha. Vymysliť oslavný program na počesť záchrany víly Dobruľky. Keď splnia aj túto poslednú úlohu, čaká ich veľká odmena. Počas celej plavby totiž námorníci dostávali mušle a perly za plnenie úloh a teraz si ich budú môcť vymeniť za poklady na ostrove.

Predmet: Mimo vyučovania – akcia s rodičmi.

2.4 Záhady Modrej planéty – 4. ročník

Motív: Štvrtáci dostanú od Dobruľky veľmi náročné úlohy. Vyriešiť záhady Modrej planéty.

2.4.1 Životná zručnosť Organizácia

Zavádzanie ŽZ: október

Motivácia: Dobruľka chystá veľkú expedíciu pod názvom “Dobruľkina expedícia do prírody” - zúčastnia sa Školy v prírode. Pred expedíciou a počas nej, budú štvrtáci tvoriť vedecké tímy a riešiť rôzne úlohy, ktoré im bude zadávať vedecká rada (učiteľky).

Aktivity:

Čítanie s porozumením ukážka z knihy: Ako Jožko Pletko poplietol si všetko

Hranie rolí - vymyslený príbeh, opačná škola

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Veľké prípravy

Ešte pred expedíciou vyhlasuje vedecká rada tieto úlohy: vytvoriť si vedecké tímy, ktoré budú obývať spoločné laboratórium (izbu); každý tím dostane zoznam vecí, potrebných na výpravu a ich úlohou bude tieto veci pripraviť, zbaliť a dopraviť na miesto výpravy. Okrem toho, každý výskumník dostane zápisník vedca, kde si bude zapisovať každodenné výskumy, pozorovania a zážitky...

Mesiac: Podľa termínu Školy v prírode

Aktivita: Expedícia

Výskumníci dorazia na miesto expedície a už ich čakajú prvé úlohy. Vedecká rada oboznámi tímy s plánom expedície a každý tím má pripraviť ku každému dňu svoje pripomienky, požiadavky. Takisto si každý tím rozdelí úlohy, tak aby každý člen mal niečo na starosti: časomerač, kontrolór čistoty, vedúci dňa, hovorca, zapisovateľ....

Aktivita: Vzácna krajina

Hneď na začiatku expedície sa musí urobiť prieskum najbližšieho okolia a podrobné zmapovanie všetkého, čo sa v ňom nachádza. Na mape musí byť zaznačená každá rastlina, kameňok... Výskumníkom nesmie nič uniknúť.

Aktivita: Dovolenka

Vedecká rada si berie deň dovolenky a tak si výskumníci musia zorganizovať celý deň sami. Všetky tímy sa musia stretnúť na porade a vytvoriť si plán dňa, rozdeliť si služby...

Aktivita: Večer pre vedeckú radu

Tento krát musia vedecké tímy pripraviť program na večerné stretnutie s vedeckou radou. Jedinou podmienkou je, že to musí byť program veselý.

Aktivita: Po expedícii

Práca vedeckých tímov sa nekončí ani po návrate z expedície. Vedecká rada im zadá úlohu: zhotoviť informačné panely o pobyte na expedícií, aby sa aj rodičia a ostatní žiaci dozvedeli, čo všetko zažili, skúmali a naučili sa na veľkej Dobruľkinej expedícii v prírode.

2.4.2 Životná zručnosť Akceptácia

Zavádzanie ŽZ: január

Motivácia: Tento krát si Dobruľka vymyslela, že chce spoznávať ďaleký svet “Mliečnej dráhy”.

Aktivity:

Didaktická hra – Dobrý, zlý

Autoportrét

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Planetárium

Štvrtáci navštívia planetárium v Prešove. Potom vytvoria plagát o tom, ako si predstavujú život na inej planéte a zdramatizujú situáciu, ako by privítali návštevníka z vesmíru.

Metódy: Dramatizácia, výtvarné činnosti, exkurzia, prezentácia

Predmet: Vlastiveda

Téma: Vesmír

Mesiac: Február

Aktivita: Návšteva zhora

Pripraviť výstavu výtvarných prác pre všetkých žiakov 1. stupňa pod názvom „Návšteva zhora“.

Metódy: Výtvarné činnosti, prezentácia

Predmet: Výtvarná výchova

Téma: Vesmír

Mesiac: Február

Aktivita: Kniha

Dobruľka poprosí štvrtákov, aby prichystali darček, pretože sa môže stať, že príde k nej návšteva z Mliečnej dráhy. Najlepšie by bolo, ak by prichystali knihu, ktorá sa bude skladať z týchto častí: naša trieda, naša škola, mesto a najzaujímavejšie miesta na Slovensku. Každá skupina dostane za úlohu jednu časť- pripraví si fotografie, články, rôzne texty a zaujímavosti z rôznych kníh, časopisov, internetu. Kniha sa vystaví na výstave „Návšteva zhora“.

Metódy: Skupinová práca, problémová úloha

Predmet: Vlastiveda

Téma: Slovensko

Mesiac: Marec

2.4.3 Životná zručnosť Trpezlivosť

Zavádzanie ŽZ: apríl

Motivácia: Dobruľka požiada štvrtákov, aby podrobne preskúmali okolie školy. Mravčekovci z druhého ročníka chystajú veľkú olympiádu a ona by chcela, aby tá olympiáda bola pre celú jej dobruľkovskú krajinu. A vedeckú analýzu prostredia nemôže urobiť nikto lepšie ako štvrtáci, ktorí už jednu expedíciu zažili. Čoskoro sa však zistí, že to nebude také jednoduché, pretože sa vynoria záhady školského dvora.

Aktivity:

Diskusia – Čo nás v živote nebaví, ale musíme to robiť?

Hranie rolí – netrpezliví, trpezliví rodičia, učitelia, žiaci, kamaráti...

Rozvíjanie ŽZ

Aktivita: Nebezpečný tvor

Dobruľka sa obáva, či na území školského dvora nežijú nejaké nebezpečné zvieratá, pretože sa jej zdalo, že začula ako sa Mravčekovci zhovárali o tom, že pri bielej breze žije nejaký tvor so žihadlom. Takže úloha pre štvrtákov výskumníkov - založiť na dvore mini biotopy na pozorovanie hmyzu a pozorovania si zapisovať do tabuľky hmyzu. Takisto si založiť pozorovací zošit školského dvora a pozorovania si podrobne zapisovať a zakresľovať.

Metódy: Pozorovanie, výtvarné činnosti, zážitkové učenie

Predmet: Prírodoveda

Téma: Hmyz

Mesiac: Máj, jún

Aktivita: Záhada tety upratovačky

Výskumníci musia prevziať starostlivosť nad záhradkou na školskom dvore, pretože teta upratovačka tvrdí, že v tej záhrade vraj žije zakliata žaba a ona sa žiab bojí a už sa viac o záhradku starať nebude.

Metódy: Praktické činnosti, pozorovanie

Predmet: Prírodoveda

Téma: Rastliny

Mesiac: Máj, jún

2.5 Praktický čin – Dobruľkina olympiáda

Záverečná aktivita na konci školského roka.

Dopoludnia: športové disciplíny

Popoludní: netradičné vedomostné disciplíny v triede

Deti predstavia hosťom všetko, čo zažili s Dobruľkou a ako im pomáhala byť dobrými ľuďmi - prezentácia všetkých prác, ktoré žiaci urobili počas projektu.

Každé dieťa zapojené do projektu dostane od Dobruľky odmenu.

Prezentácia výstupov projektu:

1. ročník: výtvarné práce, zošitky o čistení zúbkov, zázračné písanky, plagáty zvierat a ich potravy, Hliníkožrút, výstava fotografií zo života v Kratul'kove.

2. ročník: výstava výtvarných prác, výstava rodičovských Kníh upratovania, výstava rodokmeňov, kútik izbových rastlín, ukážka starostlivosti o zvieratká v Dobruľkinej komnate, výstava fotografií všetkého, čo v Mravčekove prežili.

3. ročník: výstava výtvarných prác, vlajky posádok, osobné vlajky, lodné denníky, plány námorníkov, knihy záchrany, výstava fotografií počas plavby na Ostrov pokladov.
4. ročník: výstava výtvarných prác, mapy krajiny v ŠvP, zázpisník vedca, informačné panely, knihy nášho okolia, tabuľky hmyzu, pozorovacie záhradné zošity, výstava fotografií zo života výskumníkov záhad Modrej planéty.

3 VYUČOVACÍ PREDMET ROZVOJ ŽIVOTNÝCH ZRUČNOSTÍ

Vyučovací predmet Rozvoj životných zručností je predmet s výrazným motivačným dopadom do celého budúceho života žiakov. Učenie sa životným zručnostiam je dlhodobý systematický proces.

3.1 Učebné osnovy

3.1.1 Charakteristika vyučovacieho predmetu

Cieľom predmetu je aplikácia naučeného v reálnom prostredí a využívanie životných zručností nielen v škole a v skupine, ale aj vo voľnom čase, doma a za iných okolností. Vďaka učeniu o životných zručnostiach žiaci dokážu rozoznať a predpokladať osobné, sociálne vzory svojho správania a správania iných.

Základom predmetu Životné zručnosti je vzdelávací program Integrované tematické vyučovanie. Práve životné zručnosti sú hlavnými nástrojmi pozitívneho riadenia triedy a pozitívnej sociálnej klímy, rozvíjajú charakterovú zložku osobnosti

Vybrané zručnosti sa rozvíjajú cielene a intenzívne, čo však neznamená, že ostatným zručnostiam sa vôbec nevenuje pozornosť. Pracuje sa s nimi prirodzene, podľa toho, ako si to život v triede vyžaduje. Zvyčajne sa vyberie 3-5 zručností v jednom školskom roku. Sústavne sa precvičuje životná zručnosť v rôznych situáciách v triede i mimo nej.

1. Intrapersonálne životné zručnosti

Sú to zručnosti súvisiace so vzťahovaním sa k sebe – napríklad zvládanie vlastných emócií, sebareflexia, sebamotivácia, sebaopoznanie, tvorivosť, kognitívne zručnosti, pozitívne sebahodnotenie, rozhodovanie...

Práca so životnými zručnosťami poskytuje výbornú príležitosť na vytváranie pozitívneho sebaobrazu, získanie dôvery v seba. Žiaci sa učia vyjadrovať uznanie a ocenenie. Sú podporované v prejavovaní pozorného správania, oceňovaní mimoriadnych vlastností, schopností, ktoré pozorujú u seba v i správaní svojich spolužiakov.

2. Interpersonálne životné zručnosti

Sú to zručnosti súvisiace so vzťahovaním sa k jednotlivým osobám a komunikáciou s nimi – ako napríklad otvorená komunikácia emócií, aktívne počúvanie, riešenie konfliktov, práca v tíme, zvládanie rovesníckeho tlaku, spolupráca....

Prostredníctvom učenia zameraného na rozvoj životných zručností žiaci získavajú orientáciu v medziľudských vzťahoch. Spoznávajú, aké sociálne správanie a konanie zvyšuje ich úspešnosť a spokojnosť v skupine, v živote. Cielene sa rozvíjajú zručnosti pre spoluprácu, kooperatívne spôsoby vzájomného spolužitia v skupine. Cieľom je vytvorenie spolupracujúceho spoločenstva

3.1.2 Ciele vyučovacieho predmetu

Dlhodobé ciele - zmena v konaní a postojoch žiaka:

- rozvíjať osobnosť dieťaťa
- zvyšovať školskú úspešnosť žiakov

- rozvíjať emocionálnu inteligenciu
- rozvíjať sociálne zručnosti
- rozvíjať zručnosti v myslení
- rozvíjať citlivosť žiaka k sebe samému i okolitému svetu

3.1.3 Prierezové témy

Osobnostný a sociálny rozvoj – vyskytuje sa v aktivitách pri rozvíjaní Interpersonálnych životných zručností.

Tvorba projektu a jeho prezentácia – vyskytuje sa v aktivitách pri rozvíjaní Interpersonálnych životných zručností.

3.1.4 Kľúčové kompetencie

Komunikačné kompetencie:

Mať schopnosť vzájomne sa počúvať

Vedieť vzájomne komunikovať k danej úlohe

Kompetencie učiť sa učiť:

Aktívne sa zapájať do vyučovacieho procesu

Kompetencie riešiť problémy:

Vedieť odpovedať na otvorené otázky

Využívať hodnotenie k vlastnému pokroku.

Riešiť úlohy rozvíjajúce tvorivosť

Chyby využívať ako príležitosť nájsť správne riešenie

Osobné, sociálne a občianske kompetencie:

Spolupracovať pri riešení problému.

Vyjadrovať svoje pocity

Dodržiavať pravidlá slušného správania

3.1.5 Stratégie vyučovania

Základom predmetu je ucelený vzdelávací program Integrovaného tematického vyučovania. Dôraz kladie nielen na vedomosti, ale v rovnakej miere aj na rozvoj osobnosti dieťaťa.

Metódy zamerané na rozvoj životných zručností:

Kognitívne metódy: Skladačka, krížovky, logické hry, hádanky, hlavolamy, asociovanie, mapovanie mysle, voľné písanie...

Zážitkové metódy:

1. zážitkové aktivity

- indoor aktivity – používané vo vnútri, v triede
- outdoor – viazané na pobyt v prírode

2. aktivity využívajúce umenie

3. športové aktivity

Skúsenostné metódy:

1. učenie sa v praxi

2. hranie rolí

3. simulácie

4. samoučiace sa skupiny

5. diskusie

3.1.6 Učebné zdroje

Odborná literatúra

BEDNAŘIK, Aleš a kol. 2004. Životné zručnosti a ako ich rozvíjať. 1. vydanie. Bratislava : Nadácia pre deti Slovenska. ISBN 80-969209-5-2

NOVÁČKOVÁ, Jana. 2006. Mýty ve vzdělávání. 3. vydanie. Kroměříž : Spirála. ISBN 80-901873-8-2

KOPŘIVA, Pavel - NOVÁČKOVÁ, Jana. 2008. Respektovat a být respektován. 1. vydanie. Kroměříž : Spirála. ISBN 978-80-904030-0-0

3.1.7 Hodnotenie predmetu

Predmet Rozvoj životných zručností je hodnotený slovne. Pri jeho hodnotení sa vychádza z Metodického pokynu č. 7/2009-R z 28. apríla 2009 na hodnotenie žiakov základnej školy. V predmete Rozvoj životných zručností sa ďalej používajú tieto špecifické metódy hodnotenia:

1. Pozorovanie: pozorovaný žiak je hodnotený počas nejakej činnosti a pozorovateľ zapisuje pozorované údaje, a tie potom vyhodnocuje. Učiteľ si vedie štruktúrovaný pozorovací hárok.
2. Plnenie úloh a rolí - Praktické činy: učiteľ zadáva úlohy a projekty, v ktorých je dôležité používať danú životnú zručnosť, aby sa dospelo k cieľu. Kategória praktických činov, úloh a rolí je významná vo svojej zmysluplnosti, v tom, že samotná realizácia dáva žiakom spätnú väzbu, hodnotí ich zručnosti.
3. Reflexívne diskusie – sú efektívnym spôsobom na verbalizovanie zážitkov z aktivity a vyhodnotenie zručnosti použitých pri aktivite. Robia sa priebežne počas aktivít (učiteľ vystupuje ako facilitátor), alebo hneď po aktivite (review).

3.2 Návrh rozdelenia rozvoja životných zručností v jednotlivých ročníkoch

Životné zručnosti definuje a vyberá triedny učiteľ podľa konkrétnej situácii v danej triede. Tento návrh je teda len akýmsi návodom, pomôckou, ktorý vychádza z dlhoročných skúseností. Odporúča sa zaviesť a rozvíjať 3-4 zručnosti za jeden školský rok. Uvádzame teda niekoľko zručností v jednotlivých ročníkoch a k nim obsahový a výkonový štandard.

1. ročník

Aktívne počúvanie

Obsahový štandard - Vzájomne sa počúvanie, neprerušovanie, techniky aktívneho počúvania, prezentovanie názorov, ich akceptácia.

Výkonový štandard - Dokázať priznať si chybu, vrátiť nájdené veci, neklebetiť, nevymýšľať si výhovorky, vedieť povedať neprijemné veci taktne, overovať si informácie, nemanipulovať.

Snaha o najlepší osobný výkon

Obsahový štandard - Najlepší osobný výkon, sebamotivácia, riešenie problémov, rozhodovanie, organizácia vlastnej práce.

Výkonový štandard - Snažiť sa, aby som bol v momentálnej situácii najlepší ako práve viem.

Zodpovednosť

Obsahový štandard - Vlastná miera zodpovednosti, dôsledky vlastného správania.

Výkonový štandard - Vedieť posúdiť, aké správanie je zodpovedné, uvedomovať si dôležitosť splnenia úlohy, preberať zodpovednosť za svoje správanie, vedieť sa postarať o zverené veci,

zlepšovať svoje vedomosti, správanie, rešpektovať dohodnuté pravidlá, prinášať potrebné pomôcky pre prácu.

2. ročník

Spolupráca

Obsahový štandard - Preferovanie skupinovej práce pred individuálnou - pochopenie významu a výhod spolupráce, spolupráca ako prirodzená stratégia, aj bez neustálej pomoci zo strany dospelých, vyššia frekvencia návrhov spoločných riešení.

Výkonový štandard - Pracovať pre spoločný cieľ, pracovať a hrať sa, nielen byť v spoločnej miestnosti, spolupracovať vo dvojiciach, malých skupinkách i ako kolektív. Uprednostňovať prácu v skupine, pred individuálnou prácou, naučiť sa nájsť si svoju rolu v tíme, rozdeľovať prácu, povzbudzovať ostatných členov skupiny.

Priateľstvo

Obsahový štandard - Chápanie významu vzájomnej pomoci medzi priateľmi, ochota poskytnúť i prijímať pomoc, výber kamaráta, rozoznanie skutočného/falošného priateľstva, prezentovanie hodnôt priateľstva navonok.

Výkonový štandard - Brať pomoc iných ako niečo pozitívne, nie ako poníženie, vedieť si navzájom pomôcť a všímať si, či kamarát nepotrebuje pomoc, vedieť poskytnúť pomoc mladším členom skupiny.

Starostlivosť

Obsahový štandard - Vzájomná pomoc prejavujúca sa vo viacerých konkrétnych činoch, záujem o potreby druhých, ochota prispievať a pomáhať tým, ktorí sú odlišní.

Výkonový štandard - Vzájomne si pomáhať, prejavovať zvýšený záujem o potreby iných ľudí, byť vnímaví k potrebám znevýhodnených, nosiť úlohy spolužiakom, vedieť sa postarať o zverené veci.

3. ročník

Úcta, nevysmievanie sa

Obsahový štandard - Navrhovanie a následné realizovanie navrhnutých aktivít, zvyšovanie pocitu hrdosti na svoju prácu, schopnosť pomenovať svoje silné stránky, uvedomiť si pozitíva skupiny, školy.

Výkonový štandard - Samostatne bez rozpakov prijímať ocenenia, zahanbenia. Vyjadrovať sa pozitívne o svojej triede, škole, skupine, rodine. Cítiť sa dobre za správne urobené úlohy, hovoriť o tom, čo sa učí, čo robí v skupine, oceňovať iných.

Priateľstvo

Obsahový štandard - Zvýšenie ochoty vypočuť si názor iného, akceptovať ho a nepovažovať ho okamžite za zdroj konfliktu, pokojná reakcia na neprijatie vlastného názoru, riešenie konfliktov bez násillia, iniciatíva žiakov riešiť konflikt neagresívne a spolupracujúco, kooperatívne riešenia konfliktov.

Výkonový štandard - Navzájom si vedieť pomôcť a všímať si, či ich kamarát nepotrebuje pomoc. Vedieť poskytnúť pomoc mladším členom skupiny. Rozpoznať hodnoty skutočného priateľstva, dokázať spolupracovať skoro s každým členom skupiny.

Tvorivosť

Obsahový štandard - Uplatnenie fantázie v činnostiach, nachádzanie originálnych riešení.

Výkonový štandard - Navrhovať rozličné drobné výrobky, nepreberať jeden od druhého nápady, vymýšľať originálne nápady a neobvyklé aktivity, predkladať návrhy na spoločné riešenia, používať materiály novým a tvorivým spôsobom, hľadať informácie mimo učebnice, oceňovať odlišné myšlienky, prejavovať tvorivosť v myslení, vymýšľať originálne nápady a neobvyklé projekty.

4. ročník

Organizácia

Obsahový štandard - Navrhovanie a následné realizovanie navrhnutých aktivít, pozitívne zmeny v time managemente, pozitívne zmeny v uvedomovaní si priorít - osobných, skupinových, plánovanie s ohľadom na reálne podmienky.

Výkonový štandard - Samostatne navrhovať, organizovať a pripravovať aktivity, podujatia, zrealizovať navrhnuté hry, samostatne prichádzať s nápadmi na spoločné aktivity, realizovateľné v rámci triedy, hospodárne využívať svoj vlastný čas.

Riešenie konfliktov

Obsahový štandard - Zvýšenie ochoty vypočuť si názor iného, akceptovať ho a nepovažovať ho okamžite za zdroj konfliktu, pokojná reakcia na neprijatie vlastného názoru, riešenie konfliktov bez násilia, iniciatíva žiakov riešiť konflikt neagresívne a spolupracujúco, kooperatívne riešenia konfliktov.

Výkonový štandard - Povedať svoj názor bez kričania a hnevania sa, využívať právo vysloviť svoj názor, používať ja - výrok, ochota vypočuť názor ostatných, menej sa hádať, po vzniknutom konflikte sa neurážať, ale spolupracovať a snažiť sa ho vyriešiť, uzatvárať spory vzájomnou dohodou.

Tolerancia

Obsahový štandard - Nižšia miera vzájomného ubližovania si, vyššia miera schopnosti odpúšťať, vyššia sociálna zrelosť, rešpektovanie názoru iných, rešpektovanie a pomáhanie zdravotne postihnutým deťom.

Výkonový štandard - Zbaviť sa predsudkov, dokázať odpúšťať, poskytovať priestor pre realizáciu tým, ktorí sa menej presadzujú, pohybovať sa po škole kľudne, nevykrikovať, neubližovať si, bez problémov pracovať v zmiešaných skupinách, rešpektovať odlišnosti a nevysmievať sa deťom s nejakým handicapom.

ZÁVER

Životné zručnosti a celoživotné pravidlá sú hlavnými nástrojmi riadenia triedy a vytvárania pozitívnej sociálnej klímy v procese VEU/ITV. Majú okrem toho aj akademický rozmer – zvyšujú školskú úspešnosť, pretože sú to nástroje na dosiahnutie najlepšieho osobného výkonu, v zmysle odpovede na otázku, ktoré zručnosti je potrebné rozvíjať, aby žiaci podali najlepší osobný výkon, pri ktorom sa neporovnávajú s druhými, ale len sami so sebou.

Rozvoj životných zručností zakomponovaný do vyučovacieho procesu okrem iného uľahčí prácu učiteľa pri riadení triedy. Deti so zručnosťami spolupráce, aktívneho počúvania alebo efektívneho riešenia konfliktov sa dajú riadiť smerom k sústredenému učeniu oveľa ľahšie ako deti bez takýchto zručností.

Program rozvoja životných zručností napomáha udržiavať disciplínu nie cez zvyšovanie kontroly a represívne opatrenia, ale prostredníctvom vedenia žiakov k sebakontrolu a využívania ich zručností pri efektívnom a zodpovednom fungovaní počas vyučovania. Životné zručnosti sú zároveň dôležitým nástrojom na vytváranie spolupracujúceho spoločenstva a pocitu spolupatričnosti ku skupine, spoluformujú sociálne vzťahy. Rozvíjajú tiež charakterovú zložku osobnosti.

Ucelené a systematické učenia sa životným zručnostiam zvyšuje efektivitu a kvalitu učenia a predpoklad ich úspešného používania, tak v triede, ako aj bežnom živote detí.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. BEDNAŘIK, Aleš a kol. 2004. Životné zručnosti a ako ich rozvíjať. 1. vydanie. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska. ISBN 80-969209-5-2
2. NOVÁČKOVÁ, Jana. 2006. Mýty ve vzdělávání. 3. vydanie. Kroměříž : Spirála. ISBN 80-901873-8-2
3. KOPŘIVA, Pavel - NOVÁČKOVÁ, Jana. 2008. Respektovat a být respektován. 1. vydanie. Kroměříž : Spirála. ISBN 978-80-904030-0-0
4. FONTANA, D. 2003. Psychologie ve školní praxi. Praha : Portál. ISBN80-7178-626-8
5. GAJDOŠOVÁ E., HERÉNYIOVÁ G. 2006. Rozvíjení emoční inteligence žáků. Praha : Portál. ISBN 80-7367-115-8
6. KOVALIKOVÁ, S., OLSENOVÁ, K. 1996. Integrované tematické vyučovanie–Model. Bratislava : Faber. ISBN 80-967492-6-9
7. PRŮCHA, J. 2002. Moderní pedagogika. Praha : Portál. ISBN 80-7367-047-X
8. Úradný vestník Európskej únie L349: Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie. Luxemburg : Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev.